

Historier fra Balle Sogn
2016

Balle Kirke.

Jørgen Michaelsen - 2016

Buskelundvej 13 i 1968, det der nu er Gartnergården.

Historier fra Balle Sogn

Balle Sogns
Lokalhistoriske Forening

2016

Forord

9. udgivelse af "Historier fra Balle Sogn"

Det er med glæde, at foreningen igen kan udgive et hæfte.

Nogle personer har velvilligt været medvirkende til at lave nogle artikler, som kan læses i dette hæfte. Vi har også fundet udklip af historie hos Silkeborg Arkiv og tidligere udgivne bøger.

Vi har erfaret, at hæftet i stor udstrækning er købt af personer med interesse for lokalhistorie fra Balle Sogn. Hæftet er dels brugt som samleobjekt eller som julehilsen til familie og venner.

Vi prøver så vidt muligt at bringe både nyere og gamle historier fra hele sognet, og for at vi kan blive ved med det, har vi brug for, at I læsere også kommer med fortællinger. Hvis I har en god ide til en lokal historie eller en ting med historisk interesse, som Lokalhistorisk Forening kunne arbejde videre med, vil vi være meget taknemlige for en henvendelse.

Kontakt da en fra bestyrelsen, der vil tage en snak om det.

Alle vore medlemmer modtager automatisk et hæfte årligt.

Hvis der er ønske om at købe flere hæfter, kan det ske ved at kontakte et bestyrelsesmedlem, der altid ligger inde med nogle hæfter.

Prisen for et hæfte er 25 kr. Hvis hæftet skal sendes pr. post kommer der porto oveni.

Obs.: Foreningen er meget interesseret i at få lov til at låne – kun låne – billeder eller andre effekter, som viser noget om dagliglivet, personer, huse, gårde eller landskaber, alt hvad du synes, der kan være af interesse for Balle Sogns Lokalhistorie.

Vi håber, at hæftet bliver til glæde for dig og din familie.

Bestyrelsen

Indhold

Ailer Hørmann	side 5
Lysbro Fabrikker	side 9
Fra herregård til fattiggård	side 17
Idrætsforeningen ØBG	side 23
Bonderøvene fra Øster Bording	side 29
Harly Veng Nielsen	Side 36

Forord

9. udgivelse af "Historier fra Balle Sogn"

Det er med glæde, at foreningen igen kan udgive et hæfte.

Nogle personer har velvilligt været medvirkende til at lave nogle artikler, som kan læses i dette hæfte. Vi har også fundet udklip af historie hos Silkeborg Arkiv og tidligere udgivne bøger.

Vi har erfaret, at hæftet i stor udstrækning er købt af personer med interesse for lokalhistorie fra Balle Sogn. Hæftet er dels brugt som samleobjekt eller som julehilsen til familie og venner.

Vi prøver så vidt muligt at bringe både nyere og gamle historier fra hele sognet, og for at vi kan blive ved med det, har vi brug for, at I læsere også kommer med fortællinger. Hvis I har en god ide til en lokal historie eller en ting med historisk interesse, som Lokalhistorisk Forening kunne arbejde videre med, vil vi være meget taknemlige for en henvendelse.

Kontakt da en fra bestyrelsen, der vil tage en snak om det.

Alle vore medlemmer modtager automatisk et hæfte årligt.

Hvis der er ønske om at købe flere hæfter, kan det ske ved at kontakte et bestyrelsesmedlem, der altid ligger inde med nogle hæfter.

Prisen for et hæfte er 25 kr. Hvis hæftet skal sendes pr. post kommer der porto oveni.

Obs.: Foreningen er meget interesseret i at få lov til at låne – kun låne – billeder eller andre effekter, som viser noget om dagliglivet, personer, huse, gårde eller landskaber, alt hvad du synes, der kan være af interesse for Balle Sogns Lokalhistorie.

Vi håber, at hæftet bliver til glæde for dig og din familie.

Bestyrelsen

Indhold

Ailer Hørmann	side 5
Lysbro Fabrikker	side 9
Fra herregård til fattiggård	side 17
Idrætsforeningen ØBG	side 23
Bonderøvene fra Øster Bording	side 29
Harly Veng Nielsen	Side 36

© 2016 Balle Sogns Lokalhistoriske Forening

Oplysninger fra hæftet, må gerne benyttes med henvisning til kilde.

Billederne i hæftet er fra foreningens arkiv m.fl.

Redaktion:

Korrektur:

Else Drejer

Jørgen Stadil

Frede Skipper

Layout, dtp og omslag: Frede Skipper

Hæftet koster 25 kr. og kan købes hos bestyrelsens medlemmer:

Else B. Drejer, Frank Jægers Vej 41, 8600 Silkeborg - tlf. 2146 8283

Bodil Skov, Øster Bordingvej 54, 8600 Silkeborg - tlf. 8685 5220

Herluf Winther, Toftebakken 19, 8600 Silkeborg - tlf. 8681 0788

Jørgen Stadel, Siøvej 11, 8370 Hadsten - tlf. 8691 4270

Tove Rønbøg, Dybbøllevej 12, 8600 Silkeborg - tlf. 8685 5296

Samt hos:

Silkeborg Arkiv, Hostrupsgade 41 A - tlf. 8722 1924

Forlag: Lokalhistoriske Foreninger i Silkeborg Kommune.

"Historier fra Balle Sogn" er udgivet i samarbejde med Silkeborg Arkiv.

Trykt hos Silkeborgs Kommunes Indkøbskontor.

Ailer Hørmann

Af Gitta og Brita Hørmann , og optegnelser fra Silkeborg Arkiv.

På adressen Balle Bygade 10-14 har firmaet Hørmann Garn & Hobby i dag til huse. Bygningen blev opført i 1963 af Ailer Hørmann, der var født i 1930 som søn af Agnes og Alfred Hørmann, Jordkærvej 25 B.

Ailer Hørmann blev udlært som tømrer i Sinding, og købte i 1952 en grund på Øster Bordingvej 55 af Peter Mikkelsen Øster Bordingstræde 16, og på denne grund opførte han et parcelhus. I 1954 blev han gift med Gitta Geneser, der var født i Skive, og de fik to døtre, Charlotte og Brita.

I nogle år arbejdede han blandt andet på Træindustrien, inden han begyndte som selvstændig tømrer i 1956. Der var tale om en mindre blandet tømrerforretning uden fremmed hjælp bortset fra hustruen Gitta. Da de fik deres første barn, lavede Ailer en kravlegård til hende, og da de senere satte den til salg, var der så stor interesse for den, at han satte en produktion af kravlegårde i gang.

Øster Bordingvej 55

Produktion af skurvogne

På en HI messe i Herning fik han kendskab til transportable arbejdsskure/vogne, og han fik et par henvendelser om, hvilken pris han kunne levere sådan nogle til, uden at der kom ordre i hus.

I 1962 blev Ailer Hørmann kontaktet af Statsskovvæsnet ved Silkeborg Skovdistrikt om levering af transportable arbejdsskure. Det blev til mange arbejdsskure landet over, i det hele taget et rigtig godt samarbejde til glæde for begge partner. Det blev også til leverancer til Hedeselskabet ligeledes landet over. Smedemester Husted fra Sinding fremstillede understellet til skurvognene.

Der blev installeret olieovne i vognene og Ailer Hørmann optog den service, at han rejste rundt og rensede ovnene mod betaling. Engang skulle han på Sjælland installere en gasovn og skulle ind under vognen, som stod i en skov, for at kontrollere, om alt var i orden, men en myretue lå netop, hvor han skulle ligge på ryggen. Gitta fortæller, at det bare var noget af et arbejde at få alle de myrer pillet af Ailer.

Ailer Hørmann havde af Statsskovvæsenet fået udleveret skilte med krone, så han kunne undgå problemer, når han kørte i skovene for at udføre sit arbejde. Engang, han havde været i Tyskland og kørte over grænsen, blev alle stoppet og kontrolleret. Ailer Hørmann havde ikke noget med, som han ikke måtte, og da toldbetjenten så kronen på bilen, blev han vinket frem med en hånd, som hilsen ved kasketten.

Sommerhuse som samlesæt

Et nyt produkt blev optaget, nemlig præfabrikerede sommerhuse. Ailer Hørmann havde lokale arkitekter, murere og installatører til at stå for de enkelte sommerhuse på det lokale byggested i Danmark. Fire mand fra Ailer Hørmann stod for opførelsen af husene rundt omkring i Danmark. Opførelsen af et hus tog gerne en uge, og det foregik som akkordarbejde. Det var Gitta, der stod for indkvarteringsaftalen af de fire mænd i lokalsamfundet og hun fortæller, at hun gerne ringede til den lokale landbetjent og forespurgte, hvor man skulle henvende sig for at bo nogle dage, når man kom i beskidt arbejdstøj, skulle have noget at spise - og så til rimelige penge.

Balle Bygade 10-14

Virksomheden flyttede til Balle Kirkeby

Efterhånden blev pladsen i Øster Bording for lille og Ailer Hørmann købte i 1963 en grund beliggende Balle Bygade 10-14 i Balle Kirkeby af gårdejer Herluf Jensen fra "Balle Kirkegaard". Her opførte han i 1963 en værkstedsbygning og i 1964 en beboelsesejendom.

Ailer Hørmann har fortalt om de mange forskellige produkter, de har

Balle Bygade 10-14

fremstillet, så som vipper og gynger til børnelegepladser. På det tidspunkt, hvor det gik stærkest, var der 12 mand ansat inklusive de 4 mand, som rejste rundt og opstillede sommerhuse.

Gitta stod for alt regnskab, lønregnskab og andet salgs- og kontorarbejde. I weekenden, hvor det store salg gerne foregik, var det Ailer Hørmann, der stod for salget af sommerhuse, medens Gitta tog sig af kunder, der skulle se på og købe et arbejdsskur. Sidst på dagen sammenlignede de gerne, hvem der havde solgt mest.

Forsendelsen af arbejdsskurene skete så lang tid, man boede i Øster Bording, med banen fra Øster Bording station, senere fra Silkeborg. Man har også brugt vognmand Viggo Skov, som havde sin vognmandsforretning lige over for i Øster Bording. Ailer Hørmann har fortalt, at engang han stod og manglede en lastbil til en transport, og Viggo Skov var optaget til andet arbejde, ja så lånte jeg bare en af Viggo Skovs lastbiler. Jeg havde ganske vist ikke kørekort til lastbil, men hvad gør det.

A/S Hørmann Garn & Hobby

Midt i 1970'erne, hvor der kom en kraftig nedgang i byggebranchen, rådede banken Ailer Hørmann til at afskedige de folk, som han ikke havde brug for. I stedet begyndte man i garnbranchen med salg af vævegarn fra et svensk firma, som man stadig forhandler. Der var også mange tilbehørs artikler i forretningen og flere andre produkter blev optaget i sortimentet lige fra fugle til akvariefisk.

Datteren Brita har i dag majoriteten i A/S Hørmann Garn & Hobby, og driver det med garn og tilbehør. Hun har lavet en afdeling med hobbyartikler. Tidligere var der ansat en medhjælper, men nu giver Gitta en hjælpende hånd, når det er nødvendigt.

Ailer Hørmann døde i 2014.

Ailer Hørmann

Lysbro Fabrikker

Af Hans Filskov Christensen

Fabrikken og dens produkter er stort set ubeskrevet, men alligevel nationalt kendt, da de fleste haveejere har haft et af dens haveredskaber i hånden.

Grunden til, at virksomheden ikke har efterladt sig flere dokumenter i de lokalhistoriske arkiver, er antagelig, at den lå i landsognet Balle og først i 1941 kom ind under købstaden Silkeborg.

Fabrikken

Efter loven om fri mølleernæring kom i 1852, blomstrede møllevirksomhederne op i Danmark og Frederikslund Vandmølle byggedes i 1860 af Jørgen Lund på det sted, hvor Hvinningdal Bakke skråner ned mod Langsø.

Jørgen Lund efterfulgtes af Møller Sørensen, som havde den til 1908. Da blev ejendommen købt af fabrikant Holger Madsen.

Holger Madsen f. i 1878 kom fra Skanderborg, hvor faderen var købmand. Efter endt handelsuddannelse begyndte han i sin fars forretning og navn en lille fabrikation af forskellige lædergenstande til hestebindinger og forspand i 1899, noget han allerede som dreng havde fået interesse for. Da han var blevet klar over, at der herhjemme og ude omkring

kunne oparbejdes et marked for fabriksmæssigt fremstillet seletøj, købte han Frederikslund Vandmølle. Både vandkraften og ejendommens skønne beliggenhed tiltalte ham og gjorde, at Lysbro Fabrikker anlagdes her.

Frederikslunds Vandmølle / Lysbro Fabrikker, så sådan ud før 1912.

Efter adskillige ombygninger af møllen kunne fabrikationen påbegyndes den 17. oktober 1908. Virksomheden bestod af en seletøjsfabrik med tilhørende smedje, hvor de mange forskellige beslag til hesteforspand og bindinger skulle fremstilles. Fabrikken startede med 4 arbejdere.

Sadelmagermestrene landet over fik nu regelmæssigt besøg af fabrikens rejsende, og selvom de nok i starten stillede sig afvisende til at blive forhandlere af en vare, de selv fremstillede, gled de dog lidt efter lidt ganske stille ind som kunder. De indså vel, at de ikke kunne fremstille seletøjet i den kvalitet og til den pris, som Lysbro Fabrikker leverede, da de havde specialiseret sig i fremstillingen med moderne maskiner. Et par år efter starten begyndte den danske hærforvaltning at vise interesse for virksom-

hedens produkter og afgav flere betydelige ordrer. Hvilket igen medførte at arbejdernes antal steg stærkt.

I 1912 blev et egentlig industrielt anlæg bygget med et trelænget bygningsanlæg omkring en gård. Med udsigt over Silkeborg Langsø blev en større villa bygget til fabrikanten og hans husstand.

Fra gårdspladsen ses da også årstallet 1912 på en af bygningerne. Det må være på denne tid, at fabrikken fik den for danske bygninger uhyre sjældne gavlprofil, der giver mindelser om amerikansk lade arkitektur.

Under 1. verdenskrig

Efter 1. verdenskrig var begyndt i august 1914, blev der pludselig stille, indtil den danske hær for alvor oprustede og kom med store bestillinger, både beslag, bespændinger og meget andet.

Det resulterede i, at alle fabrikkens arbejdere blev fritaget for militærtjeneste i en tid, hvor mange unge mænd indkaldtes til hæren.

Krigen var således en god tid for fabrikken med støt fremgang, og udviklingen fortsatte et par år efter verdenskrigens slutning i november 1918, men så kom nedslaget.

Katastrofen

Der begyndtes at indføres biler til Danmark i større mængder. Motorkøretøjer fortrængte hestene fra landevejene, og det varede ikke længe før vognmænd ombyttede deres hesteforspand med lastbiler. Alt hvad der før hed stadskørsel med heste forekom pludselig gammeldags.

I løbet af årene 1920-23 faldt efterspørgslen på seletøj drastisk. Heller ikke hæren afgav nye ordrer og mange kunder landet over gik fallit, hvilket bragte fabrikken betydelige økonomiske tab.

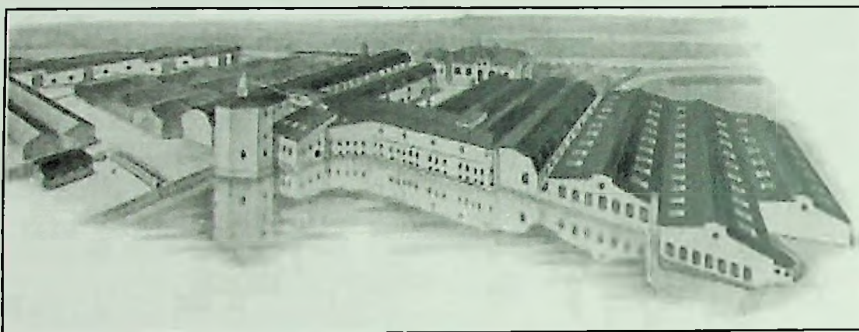
Holger Madsen, der dengang var midt i fyrrerne, havde mistet store kapitaler, men han gav ikke op. På sine mange rejser havde han lagt mærke til, at der blev solgt en mængde haveriver i Danmark af tysk fabrikat. Her måtte der være et marked.

Omstilling

I 1924 gik han i gang med at opbygge en ny virksomhed. Varelagrene og

de fleste maskiner realiseredes, alt hvad der ikke kunne bruges, blev solgt til spotpriser ved auktion og på anden måde. Nye maskiner blev indkøbt, frisk kapital lånt og nye bygninger rejst, hvor man spillede videre på den særegne gavlprofil.

Da det skønnedes, at vandkraften ikke ville slå til, blev der opført en dæmning af jern og cement, så større vandmasser kunne opsamles og vandfaldet gives mere kraft.

I 1926 gik det løs igen i Lysbro, et moderne hammerværk var skabt

En nabo fortalte mig, at der var 10 meters fald. Dette blev ikke mindst opnået ved at grave afløbet ned i en dyb grøft. Samtidig skaffedes betydeligt mere vand ved artesiske boringer, der virker udmærket den dag i dag (en vandkilde hvor grundvandet presses op ad bakke uden behov for at pumpes. Når trykket er stort nok, vil vandet sprøjte op af sig selv). Dog måtte vandkraften efterhånden suppleres med indkøb af elektricitet i større og større omfang. De artikler, som nu skulle fabrikeres, var haveriver, roehakker, skuffejern, skovle, spader, forke, grebe og mange andre håndredskaber til mark- og havebrug.

Konkurrenter

Det gik dog ikke så let denne gang med at komme ind på markedet, da der her var flere konkurrenter. Det drejede sig om Godthaab Hammerværk i Svenstrup ved Ålborg, grundlagt i 1858 (senere Zincks Fabrikker) og Grejsdal Hammerværk ved Vejle, oprettet i 1867, samt ikke mindst den udenlandske konkurrence.

De gjorde selvfølgelig, hvad de kunne for at spænde ben for det nye foretagende, men lidt efter lidt – og efter adskillige fejltrin – lykkedes det at komme på fode, ikke mindst på bekostning af importen fra udlandet. Det sidste lå åbenbart Holger Madsen meget på sinde, idet Rasmus Mortensen kaldte det: "En Stolt sejr for Fabrikant Holger Madsen personlig og for Lysbro Fabrikker og Egn". Det tog 6 år at opbygge virksomheden og tilrettelægge produktionen, så de mange forskellige håndredskaber kunne fremstilles til en pris, der var konkurrencedygtig.

Mellemkrigstiden

Først omkring 1932 begyndte forretningen at gå fremad, og nu med eksport til både Sverige og Norge og i særdeleshed til Holland. Denne eksport standsede dog brat den 1. september 1939 ved 2. verdenskrigs begyndelse.

Under 2. verdenskrig

Under 2. verdenskrig producerede man til hjemmemarkedet og arbejdsstyrken svingede fra 100 til 130 mand. Et af de råstoffer, der var vanskelig at finde, var asketræ til skafter, så en del måtte importeres bl.a. fra Brasilien. Under krigen ophørte denne import fuldstændig og man måtte bruge bøgetræ, der var knap så velegnet.

Den 1. april 1941 blev Alderslyst og Lysbro fra Balle Kommune og Søholt fra Gødvad Kommune indlemmet i Silkeborg Kommune.

Efter 2. verdenskrig

Fabrikken beskæftigede omkring 300 funktionærer og arbejdere i efterkrigstiden.

I 1946 blev Lysbro Fabrikker omdannet til et aktieselskab med den tidligere indehaver Holger Madsen som direktør. Han var da 68 år.

I 1948 var der en stor strejke på virksomheden. Smedene ønskede ikke, at "specialarbejdere" skulle betjene maskinerne, men de tabte og måtte betale store bøder.

I et katalog fra 1951-52 ses det, at produktionen omfattede ikke min-

dre end 106 kategorier af redskaber, lige fra aspargesknive, ballastskovle, buskbumsakse over fjederdøller (dølle, er et metalrør, der omslutter enden af et skaft og fastholder f.eks. bladet på en spade), isskovle og lempekovle til tidselstokke og udtyndingssakse.

Holger Madsen, der efterhånden nærmede sig de 80 år, overdrog i midten af 1950'erne Lysbro Fabrikker, som var navnet i mange år og beskæftigede knap 200 mand til H. Reimar Nielsen A/S.

Samtidig byggede han en stor villa "Sølysthus" på Sølystvej 57, hvortil han umiddelbart efter flyttede, for her at nyde et velfortjent otium sammen med sin hustru. Her boede han indtil sin død 91 år gammel i 1969. Det oplyses i nekrologen efter ham, at han foruden sin hustru også efterlod sig en datter og at han havde modtaget Ridderkorset for sit virke inden for industrien. Det oplyses også, at Lysbro Fabrikker da ledtes af direktør H. C. Fynbo Jensen og direktør Hans Reimar Nielsen.

Efter Holger Madsen

De 4 haller på arealet mellem den omlagte Hvinningdalvej og fabrikken blev antagelig bygget omkring 1960. I 1966 oprettede H. Reimar Nielsen, Lysbro Fabrikker.

Villaen "Sølysthus" som Holger Madsen opførte på Sølystvej 57.

I 1976 indtrådte den norske koncern Elkem A/S som enejer og Lysbro Fabrikker der fik tilført ny kapital. Samme år kunne Midtjyllands Avis berette om: Stor stigning i produktionen i sommer. Skal bruge flere folk. Fabrikken ophører dog med plæneklipperfremstilling.

I 1978 forlyder det: Lysbro Fabrikker er i stadig fremgang – 100 flere har fået arbejde. Dette år hed direktøren E. Christensen og man indviede en ny fabriksal, der indrettedes som skaftefabrik og montageafdeling.

Omkring 1980 fik Lysbro Fabrikker ny administrerende direktør, nordmanden Arne K. Støyle.

I 1981 gik Dansk Stål Industri konkurs og den gamle konkurrent Grejsdal Hammerværk, blev overtaget af Lysbro Fabrikker.

I 1983 udtaler Arne Støyle sig til Midtjyllands Avis: "Lysbro Fabrikker har efter nogle økonomisk svære år fået kursen vendt og venter plusresultat allerede i år. Aktiekapitalen er udvidet." Grunden til det dårlige resultat skulle angiveligt have været det dårlige vejr de sidste år, så færre havde lyst til at gå i haven.

Luftfoto af Lysbro Fabrikker. Nederst i billedet ses Silkeborg Langsø. (1983)

I 1985 fusionerede en anden af de gamle konkurrenter Godthaab Hammerværk (A/S Zink's Fabrikker) med det norske Elkem og i den samarbejdsforbindelse blev det besluttet at skifte navn til Zink-Lysbro A/S med hovedsæde i Lysbro. I 1986 indgik man også samarbejde med det finske Fiskars om fælles ejerskab af aktiviteter inden for redskabs- og

håndværktøjsområderne. I 1987 fik virksomheden i Silkeborg stor betydning, da den store nordiske redskabs- og værktøjskoncern koncentrerede det samlede eksportsalg fra Silkeborg fabrikken.

I 1990 skiftede fabrikken igen navn – nu til Fiskars Zink-Lysbro, som konsekvens af at Fiskars havde købt aktiemajoriteten i Griplet A/S, der var moderselskab for haveredskabsfabrikker i Norden.

Det varede dog ikke længe, før skiltemalerne igen skulle på arbejde, for ledelsen valgte fremtidig at bruge navnet Fiskars Danmark A/S.

I 1992 reorganiserede Fiskars. Skafter fremstilles i Godthaab, Ålborg. I Lysbro automatiseres produktionen og løntunge produktioner outsources til Polen.

I september 1994 overtog Fiskars Danmark samtlige aktier i virksomheden Raadvad A/S i Brønderslev, en ledende producent af kvalitetshusholdningsartikler som knive, bestik, gryder, pander, glasvarer og vægte.

Fiskars Danmark er stadig i god vækst i 1997 og vil derfor gerne sælge ældre bygninger og bygge nyt, men støder på modstand. På grund af de mange forslag til linjeføringen af en kommende motorvej kan Silkeborg kommune ikke give tilsagn om den lokalplan, der skal til.

I 1999 runder Fiskars Danmark de 100 år. Måske en tilsnigelse! Holger Madsen grundlagde virksomheden 1899 i Skanderborg og flyttede den først til Lysbro i 1908.

I 2000 vil Fiskars Danmark ikke vente længere på, at der findes en motorvejsløsning, men går i gang med at opføre en ny administrationsbygning og udvider samtidig sit lager med 1400 kvadratmeter til 10 millioner kr. ved Vestre Ringvej, efter at have fået byggetilladelse fra Silkeborg kommune.

De gamle bygninger bliver ikke bevaret på grund af deres vedligeholdelsesmæssige stand, samt de betydelige renoverings- og ombygningsomkostninger, der ville være nødvendige, så kommunen gav tilladelse til nedrivning af bygningerne, selvom de ellers var at betragte som bevaringsværdige. Nedrivningen skete i 2006.

Fra herregård til fattiggård

Efter artikel af Kurt N. Christensen

I det nordlige Silkeborg var der engang en gård ved navn Vester Kejlstrup.

Gården var opført i Gødvad sogn 1406. Navnet blev dengang stavet Vester Keldstrup, der hentyder til stedets beliggenhed, en kedelformet sænkning i landskabet.

Vester Kejlstrup havde sin storhedstid omkring 1660, hvorefter der fulgte en periode med mange ejerskifter, der betød en langsom, men sikker tilbagegang for herregårdens bygninger og jordernes udbredelse, der dengang strakte sig til Øster Bording i vest og ned mod Bryrup i syd. Men med de mange ejerskifter svandt jordbesiddelserne ind.

I nyere tid i 1903, blev Vester Kejlstrup overtaget af en driftig proprietær ved navn Deichmann Jørgensen. Der var dengang stadig omkring 670 tønder land tilbage, hvoraf de 28 tønder land henlå som udreven mose i området ned mod Alderslyst. Gårdens bygninger var meget forfaldne, og jorden var ikke i særlig grad blevet forbedret gennem mange år.

Men med stor ildhu lykkedes det gennem de første år efter ejerskiftet at få bygningerne sat i god stand, ligesom jorden blev væsentlig forbedret. Da det således gik fremad på væsentlige områder, nagede det ejeren at se det store vandfyldte moseareal ned mod Alderslyst ligge uvirksomt og øde hen. Han besluttede derfor at lade det ujævne og kratbevoksede område kultivere og omdanne til et stykke regulært landbrugsjord.

Kultivering af moseareal

Omdannelsen af mosen fra et ufrugtbart område til dyrkbare arealer, startede i foråret i 1908. Mosen havde en god tørvedybde, men den blev karakteriseret som en skovagtig højmosé til groet med lyng og risbuske. Der blev opgravet en del jordprøver fra en dybde af 1,25 meter for at fastslå, hvor store svovlindholdet var. Prøverne viste, at svovlindholdet var så koncentreret, at den afsved plantebestanden, når jorden var tørret af sol og vind, men de gav desuden et praj om, at den befandt sig i en dybde, hvor man kunne anse den for at være uskadelig for kommende afgrøder. Selve tørvejorden var af en meget svovlholdig og dårlig kvalitet, hvoraf der kun kunne fremstilles såkaldte "hundekødstøv", og af samme grund blev der ikke tilvirket tørv fra denne mose.

Kratbevoksningen blev nu fjernet og overfladen nivelleret, så der kunne lægges jord fyld ovenpå. Der blev så gravet grøfter med 30 meters mellemrum i en dybde af 1 meter. De var 30 cm brede i bunden og 1,20 meter foroven. Hele det store areal blev derpå tilført 70.000 kubikmeter grus ved hjælp af spor og tipvogne. Gruset blev hentet i en bakke nord for gården på Kejlstrupvej, hvor der stadig kan anes en udgravning neden for Silkeborg Teknologicenter.

Efter at gruset var påkørt, blev arealet grundigt gennemharvet. Den anvendte tallerkenharve gjorde sit til, at den gamle plantebestand blev kvalt, samtidig med at den påkørte sand blev blandet godt med tørvejorden.

Senere tilførtes arealet 56 tons pulveriseret gødningskalk, 271 tons kaligødning og 4,2 tons superfosfat, ligesom en del af arealet tilførtes kompostgødning bestående af en blanding af dag- og natrenovation fra

Silkeborg by. Arealet blev derefter tilsået med havre og forskellige græsser, rød- og hvidkløver samt bælgplanter. Udsæden blev til slut harvet og tromlet ned.

Regnskab for jordforbedringen

Der blev de første år ført meget nøjagtige regnskaber over kultiveringsarbejdet for at se, om ideen i det hele taget havde været investeringen værd. De første to år havde udgifterne været på i alt 9.293 kr. til de forskellige jordarbejder, sædekorn, græsfrø, kunstgødning, oprensning af grøfter, forrentning af kapital m.m., medens der havde været en indtægt på 4.054 kr. ved salg af korn og havrehalm.

Allerede efter to års forløb var der afdraget en betydelig del af anlægsudgifterne, og der var gode udsigter til en indkomst på ca. 2000 kr. pr. tønde land. Når man tager i betragtning, at de 28 tønner land før kultivering ikke gav nogen som helst indtægt, må man vel sige, at arbejdet blev kronet med held. Fremgangsmåden blev i øvrigt vist stor opmærksomhed på egnen, og den blev de følgende år efterprøvet flere steder.

Udstykningen fortsatte

I 1916 skiftede herregården igen ejer, og den blev da solgt for 450.000 kr. til løjtnant A. de Neergaard, som dog allerede året efter afstod den til en proprietær Mikkelsen for 400.000 kr. Denne drev gården, indtil han i 1925 afstod den til gårdejer Hedelund, som i august 1935 videresolgte 540 tønner land for 330.000 kr.

Køberen var Statens Jordlovsudvalg, som straks lod jorden udstykke til tretten husmandsbrug på ca. 16-17 tønner land, og tre gårde på ca. 30 tønner land. Denne udstykning fandt sted efter en netop vedtaget lov.

At udstykningen skete i efteråret og vinteren, fik stor betydning for de nye ejere af gårdene og husmandsbrugene, idet disse skulle overtages pr. 1. april 1936, hvilket var det dårligst tænkelige tidspunkt på året. En del af jorden havde været anvendt som flyveplads for Silkeborg Svæveflyveklub, og havde derfor i en årrække ligget brak og udpint hen. Jorden var derfor sammengroet af ukrudt og senegræs, og udbyttet blev selvfølgelig meget

middelmådig, da ejerne kom alt for sent i gang med markarbejdet dette forår. Og selvom byggeriet ikke var så dyrt, var det årsag til smalhans hos områdets nye beboere i flere år efter starten.

Der var tidligere lavet lignende udstykninger andre steder i landet, hvor store godser var udstykket. Indtil 1928 havde 10.650 statshusmænd etableret sig i egne familiebrug efter en tidligere husmandslov, men at det var svært at klare sig under de givne forhold, ser man af, at der i 1928 var 394 statshusmandsbrug, der var i restance til kreditforeningen og desuden var 176 familier kommet i klemme efter en ny lov fra oktober 1927.

Gårdbrugene i Høje Kejlstrup var på 30 tønnder land. Det kostede 12-13.000 kr. at bygge gårdene, hvilket efter nutidens forhold kan synes billigt. Det var det også, og i tilgift kunne der lånes op til 15.000 kr. til disse gårde, der havde tre længer foruden stuehuset.

Husmandsbrug på 16-17 tønnder land var på en størrelse, der var beregnet til, at en familie kunne leve på dem. De bestod af lade, kostald og stuehus, der var bygget i vinkel efter standarttegninger. I flere tilfælde flyttede beboerne ind, inden bygningerne var færdige, og de boede så på loftet den første tid.

Husmandsbrugene kostede op til 12.000 kr., men i modsætning til gårdbrugene kunne der kun lånes 10.000 kr. på disse.

Da statshusmandsbrugene var en del af Balle kommune, skulle der anlægges en vej gennem området fra Balle Kirke og ind til den nye udstykning, således at børnene kunne komme til skole i Balle. Denne vej blev senere til Nordre Højmarksvej.

Balle sogneråd skulle godkende de kommende ejere

Allerede i oktober havde de kommende ejere udfyldt de obligatoriske gule ansøgningsskemaer, hvorefter sognerådet på lukkede møder godkendte hver enkelt ansøger. Skemaerne blev anvendt som grundlag for, at kommunen kunne være sikker på, at de nye ejere virkelig var solide folk, der ikke "bare hentede til huslejen" i kommunekassen, som det hed. Men det var solide folk, der bosatte sig på stedet. I 1960 var der endnu ni af de oprindelige familier tilbage.

Proprietær Hedelund, der i 1934 stadig ejede Vester Kejlstrup, tilbød Balle kommune at overtage en stenplads, der var beliggende bag Alderslyst Kirke, for 2.500 kr. Stenpladsen var lejet af Balle kommune og var oprettet med det formål, at der kunne beskæftiges arbejdsløse, der havde opbrugt understøttelsen, som kun kunne oppebæres i to gange tre måneder. Derfor var landets kommuner forpligtiget at sørge for, at der kunne henvises til et arbejde, og i dette tilfælde kom arbejdsløse til at knuse sten, som kunne benyttes til vejarbejde. Men ejeren ville gerne sælge jorden nu, og kommunen bestemte sig for købet.

Som forsørgelsesanstalt

Som man ser svandt gårdens areal ind lidt efter lidt. I 1941 overtog Silkeborg kommune den tilbageværende del af Vester Kejlstrup for 200.000 kr. Baggrunden for denne handel var, at byrådet ønskede at nedlægge den gamle fattiggård Frydensbjerggård på Århusbakken, for at indrette Vester Kejlstrup til forsørgelsesanstalt, hvortil især farende svende og sprittere henvistes fra maj 1942.

Ved indlemmelsen i april 1941, kom dele af de vest og nord for Silkeborg beliggende kommuner, Lysbro, Balle og Gødvad, ind under Silkeborg og dermed også Vester Kejlstrup. Straks efter indlemmelsen blev der truffet beslutning om at udstykke et område til kolonihaver. Dette område var beliggende nedenfor Gødvadvejen, som senere blev Nordre Ringvej. Her blev der oprettet 175 kolonihaver, der solgtes for 25 øre pr. kvadratalen, foruden anlægsudgifter til vej og kloak.

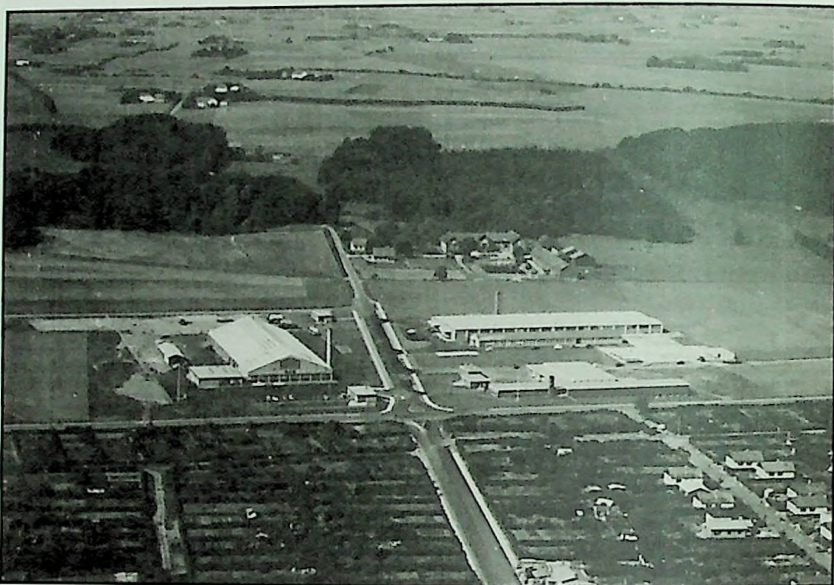
Kolonihaverne udstykkes til boliggrunde

Disse haver blev dyrket indtil først i 1960'erne, hvor der opførtes boligblokke på Lupinvej og Resedavej. Der var også en havekoloni på den østlige side af Kejlstrupvej, som på samme tid blev udstykket til byggegrunde, der fik adresser på gader med blomsternavne. Men i det hele taget er en stor del af Alderslyst bygget på jord, der tidligere har været under Vester Kejlstrup.

Men langt om længe var tiden ved at rinde ud for de nedværdigende forsørgelseshjem, og i 1958 begyndte Silkeborg kommune åbent at drøfte denne udvikling. Det medførte, at danske landbrugsorganisationer blev

interesseret i at overtage Vester Kejlstrup, for at indrette den til landbrugsinstitut.

Der kom desuden tilbud fra en anden interesseret, der ville oprette et stutteri med hesteavl, og en tredje potentiel køber ønskede at benytte gården til gåsefarm. Det endte dog med, at Silkeborg kommune lod gården nedrive i 1974, og dermed havde en saga om et herresæde, der endte som fattiggård, fundet sin endelige afslutning.

Luftfoto fra 1961

Denne artikel har været bragt i
Midtjyllands Avis i 1996

Ildrætsforeningen ØBG

Uddrag af Kurt Balle Jensens bog "100 år på banen"

Da Øster Bordings forsamlingshus var blevet indviet den 26. oktober 1905, havde man nu plads til både fester, sammenkomster og gymnastik. Vikaren på skolen lærer Jacobsen var meget interesseret i gymnastik og samlede nogle karle en gang om ugen til gymnastik. Snart kom pigerne også med. Gymnasterne organiserede sig som en kreds under Gl. Skanderborg Amts Skytteforening, for så kunne de komme med til opvisninger. Kredens navn blev "Øster Bording Skytte- og Gymnastikforening".

I 1906 rejste vikaren, og der blev ansat en fast lærer, Johan Pedersen Torpe. Selv om han var ene lærer på skolen og underviste både "store klasse" og "lille klasse" med flere årgange i hver og på forskellige niveauer, havde han overskud til at fortsætte med den gymnastik, som lærer Jacobsen havde begyndt. Torpe blev helt naturligt formand for gymnastikforeningen og arrangerede også foredrag i forsamlingshuset. Torpe var leder af gymnastikken helt frem til 1916 og var som førstelærer de næste 35 år en vigtig person i Øster Bording.

Johan Pedersen Torpe

Skytterne og fædrelandets forsvar

ØBG var hermed i gang, udsprunget af skyttebevægelsen. Nederlaget til prøjserne i 1864 og tabet af Sønderjylland havde ført til en national bølge med oprettelse af skytteforeninger over hele landet. Her var der skydeøvelser, fægtning med bajonetter og eksercits, og der blev bygget øve huse, senere kaldt forsamlingshuse.

Lokalt havde der været skytteforeninger, før ØBG blev dannet. I Balle blev der dannet en forening lige efter krigen i 1864, og foreningen havde i 1885 fået del i 200 kroner til gymnastikredskaber, som 15 foreninger skulle dele. Men efterhånden havde tiderne ændret sig, og de unge havde

ikke lyst til at eksercere eller til krævende gymnastik med vægt på den enkeltes præstationer. Nu var det den svenske gymnastik, Lings gymnastik med vægt på holdpræstationer, de fleste foretrak.

ØBG's første opvisning i 1906

Det var i denne opbrudstid, ØBG blev dannet. Gymnastik var i fremgang, skydeøvelser i tilbagegang, og derfor blev navnet Øster Bording Skytte- og Gymnastikforening.

Det var gymnastik, det handlede om, og allerede få måneder efter starten, i foråret 1906 kunne ØBG deltage i Gl. Skanderborg Amts Skytteforenings gymnastikopvisning i Silkeborg. Det var en stor dag med et par hundrede deltagere fra hele amtet.

Bedømmere gav point, og Sejling blev bedste kreds, mens ØBG fik en sidsteplads blandt de 14 deltagende kredse. Men den nye forening var med, og det var det vigtigste. Stævnet blev holdt i gymnastiksalen på Borgerskolen i Silkeborg, og det var første gang, ØBG tog turen ind til Silkeborg for at vise, hvad gymnasterne kunne. Det gik hurtigt fremad under lærer Torpes ledelse. I 1907 blev ØBG nummer 6 og i 1908 nummer 5, begge år foran blandt andet foreningen i Balle. Det var godt for selvtilliden i ØBG.

ØBG havde fået en flot start, men det holdt ikke. Foreningen kom ned i en bølgedal og deltog et par år ikke i skytteforeningens gymnastikstævner. Der kunne ikke stilles hold.

Foreningens første fane

Men selv om der nogle år var svigtende tilslutning, holdt ØBG ved, og foreningen kom op igen. Derfor var det også på tide at få en fane.

Lærer Torpes svigerinde Anna Skovlund fra Balle Kirkeby var én af de stærke kræfter fra foreningens første år, og hun var blandt foregangskvinderne i anskaffelse af en fane. En søndag i 1911 blev fanen så hentet hjem fra Skanderborg Amts Skytteforening. Fanen var blevet bragt til en gård i omegnen, og en procession gik derfra med fanen i spidsen til Øster Bording forsamlingshus, hvor lærer Andersen, Sinding, holdt indvielsestale og råbte et leve for gymnastikforeningen.

Den 26. marts 1916 var ØBG igen til gymnastikstævne på Borgerskolen. Dette år ændrede opvisningerne sig, for nu blev der ikke mere givet point, fremover skulle der blot gives en samlet bedømmelse fra dommerne. ØBG havde både et dame- og herrehold med, og gymnasterne fra Øster Bording gik med om til fælles kaffebord på Højskolehjemmet på Skoletorvet efter opvisningen. Her var der sanglege, taler og bagefter bal.

ØBG var en del af samværet, og mødet med andre gymnaster fra egnen var en vigtig del af opvisningen. Det var det årlig højdepunkt for gymnasterne sammen med de lokale opvisninger.

Frem til udfald...

I 1914 flyttede Anker Lemminger fra Kragelund til Øster Bording, hvor han overtog "Mosegaard". Han havde været på delingsfører kursus på Ryslinge Højskole, hvor han havde lært at instruere i den særlige skjolddans, som han tidligere havde danset i Kragelund under sin bror Alfred Lemmingers ledelse. Nu var det så ØBG, som fik glæde af hans evner som gymnastikleder, og det var også her, der blev startet skjolddans.

Skjolddansen i Øster Bording var med det danske flag på de hjemmelavede metalskjolde samt sværd eller måske rettere sabler i støbejern. Det var en dans, der havde stærke nationale undertoner, og som havde sit udspring i skyttebevægelsen. Dragterne var da også i rødt og hvidt. Øster Bording var i disse år et af de eneste steder uden for Ryslinge Højskole, hvor der blev danset skjolddans. Den blev ledsaget af violinmusik og blandt andre Johannes Jensen, orkesterleder i Silkeborg, spillede i en periode til skjolddans i ØBG, før dansen blev opgivet i 30'erne.

Den spanske syge lukker ØBG

I 1918 hærgede Den Spanske Syge, og alle former for sammenkomst blev

*Højskolehjemmet - i dag
Galleri Moderne Silkeborg*

Et hold skjolddansere med Anker Lemminger i midten - 1925.

forbudt i bestræbelserne på at standse smitten. Derfor skulle gymnastikforeninger og andre sportsklubber indstille aktiviteterne, og også i ØBG blev der skruet helt ned for aktiviteter. Det var simpelthen ikke lovligt, og i et par år stod ØBG på vågeblus. Det kunne godt have taget livet af foreningen, men i 1920 kom der langsomt gang i gymnastikken og skjolddansen igen.

I mellemtiden var der sket noget på det organisatoriske plan: I 1919 blev amtsforeningens navn ændret til Gl. Skanderborgs Amts Skytte- og Gymnastikforening. Ordet "gymnastik" kom med i navnet, og i første paragraf hed det, at "Foreningens formål er at vække og styrke den nationale ånd, som er den bedste borgen for landets frihed og selvstændighed og at udvikle folkets evne og styrke dets vilje til at værge fædrelandet".

Som kreds under foreningen, var det således også ØBG's formål at forberede unge til at forsvare fædrelandet. Formålet skulle man nå ved at "udbrede færdighed i skydning og legemsøvelser i kredsene", men ØBG holdt sig nu til det sidste.

Ti år senere, i 1929 blev skytterne og gymnasterne skilt i to foreninger, og Gl. Skanderborg Amts Gymnastikforening, det senere SEG (Silkeborgegnens Gymnastikforening) blev stiftet med ØBG som én af kredsene.

Men hvad med boldspil? Nogle mente, at man kunne få "en åndelig og legemlig sund, dansk ungdom" ved at dyrke både gymnastik, folkedans og idræt. Det var flertallet imod. Der skulle stå "gymnastik og andet opdragende ungdomsarbejde", ikke noget med idræt eller boldspil, der måtte kun dyrkes gymnastik. Det tog man nu roligt i kredsene, og i ØBG havde de også så småt sparket fodbolden ind over gymnastikken.

I 1926 var der 43 aktive gymnaster og 104 passive støtte-medlemmer. Året efter i 1927 var medlemstallet steget til 56 aktive og 143 passive. Det gik den rigtige vej.

I 1927 blev der for første gang spillet fodbold i ØBG. Der var ingen sportspladser, så spillet foregik på marker, hvor man først skulle ud at fjerne køernes efterladenskaber. Men det var ikke gratis at tage fat på en ny sport. 17 kroner havde det kostet.....

Dygtig karl søges – til kreaturer og gymnastik

Gymnastikkens overlevelse stod og faldt imidlertid med, om der kunne findes egnede instruktører. Da gårdejer Niels Peter Nielsen, "Hjordkærgaard", søgte to karle til skiftedag november 1931, forsøgte han at få en delingsfører mere til egnen. Kunne han få en mand, der både var god til at klare bedriften på gården og til at lede gymnastik, var det jo fint. Derfor lød annoncen således under overskriften Karle – delingsfører:

"To dygtige Landmandssønner fra gode Hjem kan fra 1. November få plads på en mindre gård på Silkeborg-egnen. Den ene skal tage sig af Hestene, den anden af Kvæget. Begge må være villige til alt forefaldende Arbejde også Malkning. Den ene skal kunne lede Gymnastikken i Forsamlingshuset her ved siden af"

Der blev ansat en karl fra Rask Mølle, som kunne leve op til kravene, og dermed havde gårdejeren gjort sit for at holde gymnastikken i gang.

Pigerne og karlene havde gymnastik samme aften. Først pigerne og så

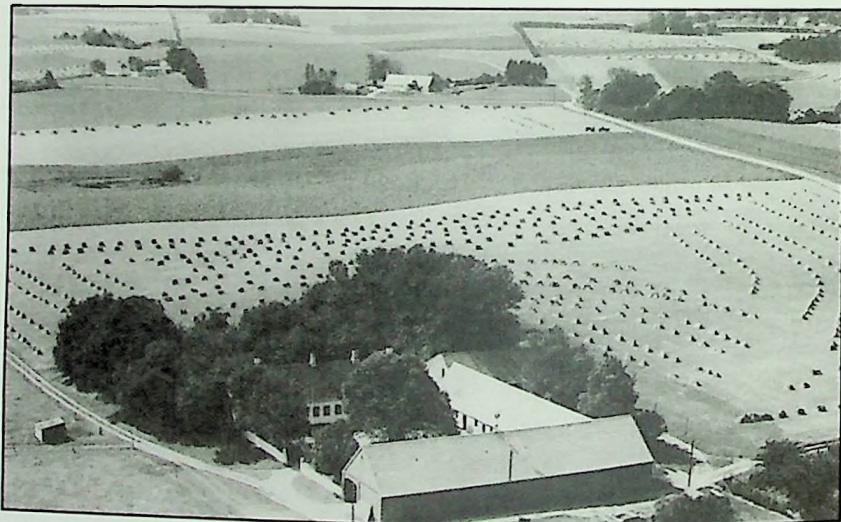
karlene - eller omvendt. Karlene blev beskyldt for at ligge oppe på forsamlingshusets loft og kigge gennem sprækker ned på pigerne. Men det var selvfølgelig kun rygter

Forsamlingshuset blev opvarmet med kakkelovn, så godt det nu kunne lade sig gøre. Først i trediverne blev der bygget badstue, så gymnasterne kunne tage sig et bad bagefter, hvis de havde lyst – koldt bad naturligvis.

Nyt navn – ny fane

Da skytter og gymnaster skiltes og fik hver sin forening, blev både navne og faner pludselig uaktuelle i kredsene. ØBG pillede ordet "skytte" ud af sit navn og blev til Øster Bording Gymnastikforening, og året efter i 1930 fik foreningen en ny fane. Den kostede 89 kroner og 59 øre. Men så var der også et hylster med til fanen.

Udgifter var der nok af, og ØBG skulle ikke forvente den store hjælp fra Balle Sogn, så den måtte stole på egne kræfter – og på velvillighed fra egnens bønder, når der skulle findes plads til udendørs aktiviteter. Og den velvillighed var der da også.

Anker Lemmings' gård "Mosegaard", hvor der blev spillet fodbold på markerne.

Niels Peter Nielsens gård "Hjordkærgaard", spillede også en vigtig rolle i ØBG's historie. Her blev der spillet bold på markerne.

For få til fodbold – nok til håndbold

ØBG'ere spillede fodbold og senere håndbold på forskellige baner på markerne omkring Øster Bording. Der blev spillet på marken ved vejen til Anker Lemmings' gård, "Mosegaard", og der blev spillet et år på et stykke jord ved gadekæret. Her gik ellers ungkreaturer, men dem trak Anker Lemmings væk, så de unge ikke gled alt for meget rundt i frisk kolort. Også på en mark ved Christian Lucas Pedersens gård, "Vester Bordinggaard", blev der spillet fodbold, og Niels Peter Nielsen lod de unge spille på en mark bag skolen ned mod "Hjordkærgaard".

Men der var det problem, at der ikke var nok til fodbold. Der kunne ikke stilles to hold, så der kunne spilles rigtigt mod to mål. Dermed var det jo også svært at komme til at spille mod andre klubber. Hvert år prøvede man at samle nok, men det lykkedes ikke.

Derimod kunne der måske spilles håndbold? Det blev forsøgt, og dermed kom der fra 1938 for alvor gang i et nyt kapitel, som der stadig skrives på.

Bonderøvene fra Øster Bording

Af Jens Bechmann Eriksen

"Bonderøvene" fra Øster Bording blev Danmarksmestre den 12. september 1965.

Lidt forhistorie om, hvordan sådan en titel kunne komme i hus. I slutningen af 50'erne var vi en flok unge knægte, som begyndte at spille håndbold i Øster Bording. Der var to fra Vester Kejlstrup, en fra Kragelund, en fra Hvinningsdal, to fra Vester Bording, to fra Øster Bording og jeg selv fra Gl. Balle. Vi faldt hurtig i hak og begyndte opstigningen til det, vi selv syntes var noget stort.

Om sommeren var det udendørs håndbold

Banerne blev passet af medlemmerne selv, så som græsslåning og opkridning af baner. Klubben blev større og større, og sommetider var der til en turneringsaften 5 baner i brug. For at have mål nok, måtte vi låne i Sinding. Det var en stor ære, at blive valgt til baneudvalget. Jeg vil påstå, at banerne i Øster Bording var nogle af de mest velholdte i Midtjylland.

I vinteren 1958 fik vi for første gang lov til at træne i den nye "Silkeborghallen" – nu "Vestergadehallen".

Årene 1960-1965.

Et år vandt vi ynglingerrækken inden for Kreds 6. Kredsen dækker området Horsens, Silkeborg, Ry og Galten. Derefter var der et par år med blandede hold – seniorer og ynglinge. Oprykning til serie 2 i 1962. I 1963 oprykning til serie 1 og i 1964 til Jyllandsserien. I 1965 oprykning til Kvalifikationsrækken.

Jubelåret 1965.

Efter endt militærtjeneste er truppen samlet igen plus et par rutinerede spillere fra Øster Bording. Juli i 1965 lokale amtsmestre. August 1965 vinder vi Sydøstjyske Mesterskaber, som gav adgang til DM i Ollerup.

DM-stævnet.

Lørdag den 11. september: ØBG – Hørsholm Sjælland

16-15

Søndag den 12. september: ØBG – Ringkøbing 25-18

Finalekampen: ØBG – Stjernen Odense (1.div.) 11-10

Stjernen var storfavoritter med flere landsholdsspillere, blandt andet Jens Ove Hansen, Peter Hansen og Keld Andersen (Anja Andersens far).

Vi kom bagud med 1-6, men fik os kæmpet op på 5-6. En regnbyge kom os til hjælp. ØBG var vandt til at spille i regnvej, det var Stjernen ikke, de blev usikre og skændtes med dommeren. Jeg vil ikke sige, dommeren var på vores side, men han fandt sig ikke i deres opførsel. Vi vandt 11-10. Der var hverken "krigsdans", kys eller kram. Et klap på skulderen og et klask i bagdelen, det var vores måde at sige tak til hinanden.

Efter endt fotografering og overrækkelse af diplom var det hurtig omklædning og ud i bussen. Vores altid omsorgsfulde chauffør Agerholm fra Kragelund var klar med en kasse øl og så hjemad mod Øster Bording.

Holdet der blev danmarksmestre i 1965. Bagerste række fra venstre. Regner Jørgensen, Jens Eriksen, Kaj Holm, Knud Pedersen, Jørgen Jacobsen. Forreste række, Erling Larsen, Frede Willumsen, Poul Erik Christoffersen, Mogens Lykke, Esben Hansen, Fritz Sørensen.

For en god ordens skyld. Vi betalte selv for stævnet og transport. Det var dyrt at dyrke sin hobby dengang. Undervejs blev der gjort ophold under den gamle Lillebæltsbro. Der blev tændt for radioen for at høre søndagssporten. Gunnar Nu's stemme lød ca. sådan: *"Øster Bording GF har vundet DGI's Landsmesterskab – altså DM i Ollerup – 11-10 over Stjernen Odense"*.

Vi sad og kikkede på hinanden, der var stadig ikke de store jubelscener, bare en stille glæde. Tænk sig, vi "bonderøve" var blevet nævnt i Danmarks Radio. Næste stop var Øster Bording Kæmnerkontor. Der var modtagelse af bl.a. sognerådsformand for Balle Kommune Ernst Valbjørn, som gratulerede. Der blev ingen fest den aften, arbejdet kaldte kl. 7.00 næste morgen.

Opvisningskampe og kvalifikationsrækken

Det blev et travlt efterår og vinter med mange opvisningskampe og efter kampene gratis kaffe og brød. Tænk sig gratis kaffe. Det var stort.

Kampene i Kvalifikationsrækken var mod hold som f.eks. Ålborg, Holstebro, Herning, Skjern og Frederikshavn – vel at mærke deres førstehold. Første sæson nr. 3 – ganske godt gået, når man tager i betragtning med én ugentlig træningstime i Vestergadehallen fra kl. 23 til kl. 24.

Skæbneåret 1968

Skæbneåret for ØBG herrehåndbold. "Højt at flyve dybt at falde". Det var som sagt gået meget godt indtil nu, men skulle man holde fast eller videre, var det nok nødvendigt med noget tilgang. Der blev foreslået en sammenslutning med "arvefjenden" fra Sejling. Første afstemning var for en sammenslutning – 13 for og 12 imod. Ekstraordinær generalforsamling – modsat første afstemning 13 imod og 12 for. Forslaget var faldet.

Det er det værste, jeg har været med til som leder og aktiv spiller. Klubben blev simpelthen sprængt. En konfliktmægler på det tidspunkt havde været guld værd. Her var ingen vindere kun tabere.

Herefter gik det kun en vej – nedad. Direkte fra Kvalifikationsrækken tilbage til Serie 2. Jeg var med hele vejen til top og den modsatte vej.

Nedturen var en af den grimme slags. Herrehåndbold på topplan i ØBG var endegyldigt forbi.

I dag er ØBG håndbold tilbage i storform med mange medlemmer og en masse engagerede forældre.

DM holdets 50 års jubilæum i 2015

Den megen uro til trods blev det meste af DM-holdet samlet til 50 års jubilæum den 12. september 2015 på Buskelundskolen. Der manglede desværre 2. Erling Larsen og Fritz Lundager Sørensen, der begge er afgang og ved døden.

ØBG håndbolds bestyrelse og cafeteriabestyreren i Buskelundhallen gjorde sit til, at det blev en uforglemmelig dag. Nogle havde ikke set hinanden i 45 år, så der blev lukket op for gemmeposen. Efter en succesfuld dag blev det aftalt at mødes igen i 2017.

Gitte Willumsens tale den 12. september 2015

Kære jubilarer.

Først og fremmest hjerteligt tillykke med jubilæet og et forsinket tillykke med DM – titlen, som jeg af gode grunde ikke havde mulighed for at lykønske jer med den gang i september 1965.

Jeg har hørt og læst om jeres bedrift fra dengang på mange forskellige måder – og det har været spændende læsning og fortælling! De fleste top-idrætsfolk i dag vil nok betakke sig for de forhold, som I havde dengang – f.eks. bane opkridning af klubbens egne medlemmer. Jeg kan huske, at min far også har kridtet baner. Jeg havde en leg, hvor det gjaldt om at hoppe over den nymalede streg uden at ramme det "hvide". Det lykkedes ikke altid, så skoene var ikke altid så pæne, når vi kom hjem fra idrætsanlægget – til min mors store ærgrelse.

Omklædningsfaciliteterne var unægtelig også noget anderledes dengang, men mest markant er nok de ændrede vilkår for træningsmængde og tid. Kan man forestille sig, at BSV kun kan træne en gang om ugen, og det skulle være om aftenen mellem kl. 23 og 24 – nej. I dag er sporten blevet professionel – det er et arbejde og en kæmpe event-industri. Måske var I med til at starte det – for I blev jo inviteret ud til sportsstævner

og byfester for at spille opvisningskampe – vi vil jo alle gerne se stjernerne og vores idoler i virkeligheden. Og tilbage i 1965 var det Jer.

I blev omtalt i Danmarks Radio – dengang var sportsnyhederne kun nogle få kampresultater, så det var noget ekstra særligt.

- ♦ I blev modtaget af sognerådet på kærnerkontoret
- ♦ I fik gaver af sognet og af klubben
- ♦ I blev omtalt i den lokale avis og endda med foto
- ♦ I var stjernerne i 1965 for vores by og land.

Jeg har fundet en udtalelse fra Jeres træner Preben Troelsen – han var jo desværre forhindret i at deltage i slutspillet på Fyn, men han udtalte til pressen umiddelbart efter Jeres hyldest på kærnerkontoret om det at være Jeres træner:

”En dejlig fornemmelse. Du kan tro, det er nogle flinke fyre, de passer deres træning, og der er det sammenhold, der er så afgørende, for at der kan nås resultater. Jeg er ked af ikke at kunne være med, men jeg tror, der er stof til mange samtaler endnu”

Preben var tydeligvis stolte af Jer – jeg er sikker på, at I stadig er nogle flinke fyre, og jeg vil tilføje, at I også var nogle flotte fyre. Af kamppreferatet kan jeg se, at I hurtigt kom bagefter i finalekampen – men I troede på jer selv og på Jeres jyske landmands- fysik og kondition, og med vejrguernes hjælp vandt I over de store stjerner fra ”Stjernen” – Odense.

Mon ikke den oplevelse har betydet meget i Jeres liv – for mange af Jer har og er sporten stadig en central ting i Jeres liv. Jeg ved, at flere af Jer har givet håndbolden videre til næste generation – for dem har jeg kendt og set i de lokale haller. Jeres børn er nok ikke sluppet fra at høre, om dengang far vandt DM – og selvfølgelig skal de have den historie med som vuggegave, for den er fantastisk og unik. Den fortæller noget om Jer som personer, og vores historie skal næste generation også kende – Preben havde ret, da han sagde, at der er stof til mange samtaler endnu – I dag skal kampene endnu engang fortælles og genopfriskes – detaljer analyseres, det bliver man aldrig færdig med – tillykke med 50 års jubilæet!

Harly Veng Nielsens erindringer

Af Harly Veng Nielsen

Jeg vil gerne fortælle lidt om min opvækst i Balle Huse – Brunbakkevej 12. Mine forældre er Walther Nielsen (1932-2013) og Lilly Veng Pedersen

(1932-). Jeg Harly Veng Nielsen født i 1957 er gift med Annie Kristensen født i 1957. Vi bor i Engesvang og har fire børn, Jimmy født i 1978, Rene i 1980, Majbrit i 1987 og Mark i 1993. Vi er tre søskende, hvor jeg er den ældste, Tommy er født i 1961 og Johnny i 1971. Johnny har nu overtaget ejendommen Brunbakkevej 12 og bygget et stort køkken, hvorfra konen Lea Lund driver ”Det rullende køkken” og vores ”mutter” bor i det gamle stuehus.

Starten på Brunbakkevej

Det var et lille landbrug på 14 tdr. land, hvor vi på et tidspunkt var oppe at have 13 malkekøer. Vi kom dertil i 1958, hvor jeg var et år. Der kom vi fra et lille træhus, hvor fatter var fiskemester på et lille fiskeri i Lemming. Men mutter ville gerne have en lille gård, så hun havde sparet en del penge op fra sit arbejde hos Post Fjerkræ i Holmstol.

Fra venstre. Ukendt, Johnny, Harly og Tommy, Tommy og Johnny, Walter og Tommy med hunden Vaps.

Tre år efter i 1961 kom Tommy til verden, der i mellem var der en lillebror, som døde ved fødslen, men mutter fik at vide af doktor Eiersted fra Lemming, at det skulle hun være glad ved, for der var noget galt. Så det var bare med at komme videre og tænke på, hun havde en velskabt dreng. Sådan var det dengang. I 1971 kom Johnny så. Ja der var godt nok et gammelt familiemedlem, som sagde til mutter, at jeg ikke ville gå til hæld (hun skulle lige se mig i dag).

De første 12 år havde vi ikke vand indlagt i huset. Vi havde komfur til brændsel og så en kakkelovn. Efterhånden, som der blev råd til flere møbler, blev der åbnet flere rum. Der var næsten ingen penge at gøre med – men en ting, vi tre brødre aldrig har manglet, er kærlighed. Vi måtte ikke falde i søvn, inden vi fik fortalt, hvis der var noget, som vi var kede af og de gamle kunne altid se, hvis der var noget, der trykkede. Dagen efter kunne vi så begynde på en frisk og være glade.

Vand til køerne hentede vi med et åg nede i vandgravene og vand til boligen fik vi fra en brønd i gården. Jeg kan stadig se den spand, som stod ved hjørnet af køkkenbordet med det dejlige rene vand.

Vi havde en hest, som hed Børge. Jeg kan huske, at jeg døjede med at komme op ad det høje trin ind til stalden, men der stod Børge, så jeg tog da bare fat i de hår, han havde omkring hovene. Den vidste, det var mig, så den kunne aldrig finde på at sparke (sådan var det).

Jeg har ligget mange timer på ryggen af den og sovet, mens fatter gjorde marken klar – jeg faldt simpelthen i søvn. Når vi skulle have roerne fra marken ind, blev de fleste slædet op med Børge foran. Derefter læsede vi dem med håndkraft, mens Børge gik roligt fremad. Gik det for stærkt blev der sagt prrrrrrrrr og vi kunne gå og snakke om en hel masse gode ting og få løst problemer, hvis der var nogle, uden motorstøj.

Da vi fik traktor

Det var hårdt ved mutter, da Børge skulle slagtes for at give til udbetalingen til en traktor. Det blev en Porsche traktor, en cylinder på 15 hk. med manuel lift, som kunne trække en 1-furet plov. Fatter og jeg kunne nu glæde os over at have lidt mekanik. Når der skulle spredes gødning, sad fatter baglæns på en taburet på gummivognen med en balje imellem benene og jeg lille dreng kørte traktoren. Kom jeg til at bremse for hårdt, når vi var ved enden og fatter faldt af taburetten, kunne jeg være sikker på, jeg fik en håndfuld gødning i nakken, så det skulle jeg ikke gøre mere. Så havde jeg lært det.

Når traktoren stod i marken og fatter gik rundt om den alene, så vid-

ste man, at mutter havde kørt den, men hun havde fået for mange skæld ud og var så gået hjem (så kunne han køre sit moderne pis).

Når jeg var med mælkekusken

Når mælkekusken kom, det var enten Viggo Skov eller hans chauffør Erling Jensen, der kørte Bedford lastbilen, fik jeg tit lov til at komme med rundt på mælketuren til Linå mejeri. Det var bare ikke så sjovt, når vi kom ind til Herluf Jensen, "Kirkegaard" (der hvor sognehuset nu er). Han ville altid hive mig ud af bilen i benene, for han kunne godt bruge en frisk knægt som mig (til sidst gemte jeg mig i bunden af lastbilen). Så kom vi videre til Arne Kjeldsen, "Balle Nygaard", Balle Kirkevej. Erling syntes, at hans datter Ulla og jeg skulle være kærester. Det var i grunden ikke så sjovt at blive drillet med. Jeg tror aldrig, jeg har drillet andre med det, for

Harly, Johnny og Tommy, da Harly var fyldt 18 år.

fatter sagde altid, man skal altid behandle andre, som man selv vil behandles.

En dag kom Viggo Skov, Øster Bording, ud og spurgte mig, om jeg ikke ville hjælpe ham med at køre kreaturer, så kunne jeg få fem kroner i stedet for at gå fastelavn, da det var fastelavnsmandag. Det ville jeg ger-

ne, for fem kroner var jeg da sikker på, og så var det sjovere end at gå til udstilling (fastelavnsnar) og tigge penge af folk.

Det var også hyggelig som lille knægt at komme med Viggos chauffører Erling Jensen og Leo Sørensen, som boede over for Viggo Skov, ind til Bodil Skov og få nogle gode rugbrød og gode frikadeller og høre, hvad der mere skulle køres med. Mange gange var jeg med til at køre granstammer, som Erling havde læsset med håndkraft, til Engesvang Spånpladefabrik.

Fatter hjalp også med at køre grise. Bagpå lastbilen sad der en hydraulisk læssemaskine, som kunne tage en gris ad gangen, men den var ikke altid monteret, og så blev de læsset med håndkraft.

Jeg fik kørekort og blev lastvognschauffør

Da jeg skulle tage kørekort som 18-årig, lærte jeg det i en lastbil med hænger, Bedford benzin, mager til en af Viggos Skovs, som jeg altid havde beundret som lille knægt.

Senere kom jeg til at køre ved Kragelund Foderstof, derefter 36 år som skraldemand i Silkeborg. Så det har uden tvivl gjort indtryk som lille knægt at være med Viggos lastbiler.

Da julegaven var en "bil"

Vi fik altid julegaver, de var ikke store, men de var velmente og vi var utrolig glade ved dem. Jeg kan næsten huske dem alle, men en ting, som jeg husker specielt, var en "bil", som skulle trædes, lavet af en gammel invalidecykel, med store baghjul, skærme og det hele. Den havde fatter lavet om aftenen sammen med Albert Thygesen, Brunbakkevej 6, der havde savskæreri. Da Tommy og jeg skulle kigge ud af vinduet juleaften, kom Albert kørende på den. Der havde vi noget, alle andre ikke havde. Den brugte vi mange timer på/i. Jeg kan huske, Tommy skulle lege politibetjent og jeg kom kørende i trædebilen. "Stop" sagde Tommy: "Der er rødt". "A ka sku it se, der rødt" sagde jeg. "Når a

sejer der er rødt, er der sku rødt, det er mæ, der er betjent" og så knal- dede han en stor jernstang ned over mine fingre så min lillefinger bræk- kede. Men vi var jo enige om legen, så det gik over og vi sagde ingenting til de gamle.

Oplevelsen af at være i biografen og i cirkus

Første gang vi var med fatter i biografen, cyklede Tommy og jeg igen- nem skoven (over Odden) ind til bio i Silkeborg. Da vi kom hjem, spurgte mutter: "Var det en god film"? Men det kunne Tommy og jeg ikke huske, for vi havde set et egern, da vi kørte hjem og det var mere spændende end filmen. Det var ikke så godt, for det kostede at være i biografen og vi havde ikke fået noget ud af det.

Mange gange er det de små oplevelser, der tæller. Jeg husker første gang, vi var i cirkus, skulle Tommy og jeg, da vi kom hjem, vise for famili- en, hvad vi havde set. Der var en klovn, som sparkede en hat af en, som sad ned. Det skulle jeg så vise og så var det Tommy, som skulle sidde ned, men vi havde jo ikke en høj hat, så det blev en strikket hue, så jeg ramte ham i det ene øje. Uha da et hyleri der blev, men så stod vi da lige, ved det med min lillefinger.

Udflugt til Vesterhavet

En gang om året var vi på tur til Vesterhavet i et lejet folkevognsrugbrød

Anny og Harry med børn. Boede Øster Bordingvænget 9

sammen med to andre familier. Erik og Ninna Kallesø, Solbækgaard, Brunbakkevej 4, der hvor der har været fabrik og Anny og Harry Nielsen, Øster Bordingstræde 8. Men uha vi skulle kigge ud og se alt det, vi kom forbi, for det var ikke gratis at leje sådan en bus med chauffør, så det var med at få det hele med. Men vi glædede os meget fra turen var bestemt.

Det med julen kom jeg helt fra, men juleaften var nu noget specielt, ja nu bliver jeg helt rørt. Vi skulle altid med ud og sørge for dyrene, in- den vi selv skulle spise og juleaften skulle de have lidt ekstra strøelse og foder. Så sad vi og nød, hvor tilfredse de var i en dejlig varm stald, mens vi hørte køerne tygge drøv og grisesoen lagde mælk ned til de små, med sne på de små vinduer, derefter ind og få god mad. De lyde og den ro tænker jeg på hver juleaften.

Kørte i skole på traktoren

En utrolig god barndom med ræs i forskellige motordrevne ting, ja vi makkede og gjorde vilde ting, men vi skulle ikke komme ind og klage. Hvis det var vores egen skyld, det gjorde ondt, måtte vi selv tage konsekven- serne af det, vi lavede.

Af og til havde jeg traktoren til skole, men jeg måtte ikke køre læn- gere end til den gamle station i Skægkær og fik fatter at vide, at jeg ikke overholdt det, var det sidste gang, jeg lånte den og jeg har aldrig overtrådt de regler, der blev fastsat. "Ja det er rigtigt". Okay, der var lige dengang, hvor jeg var begyndt at ryge, tog fatters gamle cigarskodder med i skole og hans ekstra spritlighter. Da sladrede Tommy om, at Harly er en stor kål, han både ryger cigar og det hele i skolen. Det var ikke så meget det, at jeg røg, men at jeg ikke havde fortalt det, var ikke godt,

Harly på hjemmelavet køretøj

men jeg fik ikke skældud, men uha hvor var jeg flov. Kan huske lige så tydeligt, hvad det var for en mellemmad jeg sad med, en spegepølsemed med remoulade og ristet løg. Det var utrolig godt, at Tommy sladrede, for jeg har aldrig røget siden og jeg tror også, Tommy lærte noget af det, for han har heller aldrig røget.

Hvordan vi oplevede forældrenes kærlighed til os

Med den frihed under ansvar har vi tre brødre lært meget i vores barndom, som vi kan give videre. Det betyder meget selv få lov at tage sine egne erfaringer, i stedet for man hele tiden får at vide: "Pas nu på det er farligt". Jeg har i 18 år undervist i Engesvang Ungdomsskole i at bygge biler til folkeræs for unge i en alder fra 13 til 18 år og der har jeg tit tænkt på min barndom og også givet det videre til de unge mennesker og mine egne fire børn. Har lært man kan ikke købe sig til kærlighed, det er noget som skal opleves, for at man kan give det videre og det har vi tre brødre lært og det er **guld værd**.

Der var aftener, hvor fatter og jeg sad og kikkede ud af vinduet, når der var tordenvejr. Det var ikke noget, vi skulle være bange for, men vi skulle have respekt for det, for det var naturens kræfter, det kunne vi ikke gøre noget ved. Fatter sleb altid brødkniven, for hvis det skulle ske, at lynet slog ned, skulle han være parat til at skære rebet over, som køerne var bundet med. Mutter var utrolig bange og det var helt forståeligt. Hendes fødehjem brændte ned på grund af tordenvejr.

Jeg husker den dag, Johnny skulle fødes hjemme og jeg som 13-årig skulle løbe over til naboen Vera og Hermann Juul, Brunbakkevej 3, og få

Harly kører folkeræs i 2006

dem til at ringe efter jordemoderen, og så skulle jeg gå ind til Balle Kirkeby for at tage imod jordemoderen i hendes sorte folkevogn for at vise hende vej til Brunbakkevej 12 (hun var sku lidt galsindet, men det gik). Derefter lavede jeg knallert hos Albert Thygesen, Brunbakkevej 6, på savskæreriet, for ikke at være hjemme, når der skulle fødes og det kan jeg faktisk godt forstå nu bagefter. Når jeg tænker på, hvor ondt det gjorde de fire gange, Annie har født og de gamle tænkte på, at vi behøvede ikke at have den oplevelse (fuld forståelse for). Da det var overstået, kom fatter og hentede os ved Albert og hvor var det da en flot og sød lillebror, og ham har vi haft stor glæde af, både da og nu.

Min konfirmation og Tommys dåb

Den dag i 1971, jeg skulle konfirmeres i Balle Kirke, skulle jeg bære Johnny, da han skulle døbes. Men jeg skulle først konfirmeres. Oplevelsen af at bære Johnny fyldte faktisk mere, end at jeg skulle konfirmeres. Og at de gamle havde slagtet en jersey tyrekalv for at holde min konfirmation, det var nu ikke nødvendigt. Festen blev afholdt derhjemme i stuen, som var ryddet til lejligheden og der var vel 25 personer med.

Turen derind glemmer jeg aldrig, vi kørte med Albert i hans Morris 1000. Mutter og jeg sad på bagsædet med Johnny. Så spurgte mutter, om jeg havde børstet tænder, dum som jeg var, svarede jeg nej. Mutter sagde "åben munden" og så spyttede hun på sit lommetørklæde og polerede mine tænder - fint skulle det være.

Tjente mine egne lommepenge

Så skulle jeg til at tjene mine egne penge ved forskellige job efter skoletid. Jeg kørte med aviser i et område fra Regner Jørgensen, Øster Bordingvænget 23, og ad de små grusveje ind til Balle og derfra til alle de små gårde helt ud til, hvor Teknisk Skole Silkeborg, Kejlstrupvej 87 er i dag. Hver onsdag havde jeg ordresedler med fra Balle Brugs. Det gav 13 kr. og det var faktisk ret godt.

Det var godt at tjene sine egne penge, for nu havde jeg sparet op til

en hel ny knallert en Puck MS 50, som jeg fik lov at hente inde i forretningen på Frederiksberggade dagen før, jeg blev femten år (vi måtte køre på knallert dengang). Den blev stillet inde ved siden af sengen og jeg lå og læste instruktionsbogen, for jeg glædede mig til at køre på den.

Efter skoletid kom jeg til at arbejde ved Leif Hestbæk, Karenslund, Øster Bordingvej 20, Svend Nørgaard, Gludbjerggaard, Øster Bordingvej 15, Erik Drejer fra Vester Bordinggaard og Svend Aage Nielsen, Jordkærvej 10. De deltes om mig. Erik Drejer gav to kroner mere i timen = 10 kr. men det måtte jeg ikke fortælle de andre. Svend Nørgaard spurgte mig en dag, hvad jeg ville være når jeg var færdig med 10 klasse? Jeg kunne godt tænke mig at blive mekaniker. "Knejt, når vi har sovet til middag kører vi til Kragelund for der er begyndt en ny mekaniker – Poul Feldbak". Da vi kom ind, sagde Svend: "Kan du bruge en dygtig knægt som lærling" og så var jeg i lære. Efter jeg var udlært, var det ikke lige mig med at gå inde, så jeg gik jeg hen på Foderstofflen og fik job med det samme som chauffør. Det var dejligt at komme rundt til landmændene.

Det job havde jeg et år, så kom der en og spurgte, om jeg ville være skraldemand i Silkeborg. Det var næsten til det dobbelte i løn, så det var nemt at sige ja til. Det var jeg så i 36 år, men det sluttede brat, da Meldgaard skulle stå for renovationskørsel. De var fuldstændig urimelige og arrogante. Jeg stoppede så, selv om det var hårdt, men nu har jeg fået ude arbejde, som gartneriarbejder/mechaniker ved Ikast Kirkegårde og nyder godt af mit svendebrev som mekaniker, for det gav mere i lønningssposen, at jeg var udlært mekaniker.

Bestyrelsen består af

Else B. Drejer, Frank Jægers Vej 41, 8600 Silkeborg

Bodil Skov, Øster Bordingvej 54, 8600 Silkeborg

Herluf Winther, Toftebakken 19, 8600 Silkeborg

Jørgen Stadil, Siøvej 11, 8370 Hadsten

Tove Rønbøg, Dybbølvej 12, 8600 Silkeborg

ISSN: 1904-8254